

Kovács Ilma: Távoktatás Franciaországban

Megjelent az első magyar monográfia a távoktatásról. Szűkebb tárgyát, a franciaországi távoktatást, a lehető legteljesebben, az oktatási rendszereket tárgyaló munkáknál megkívánt tudományos szakszerűséggel mutatja be. A távoktatás a magyar oktatásügy évtizedek óta vajdó aktualitása, amely – mostanában egyre inkább – angol és német modellektől vár segítséget a kibontakozáshoz. Ezért jelentősége s némi pikantériája is van a francia megoldás közzétételének. A hegemon angol és német minták kis magyar világától Franciaország, amelyre eleink „vigyázó szemüket vetették”, túl messze van.

A szerző jól ismeri a hazai távoktatási kezdemények történetét, hiszen egyike az alapítóknak. 1973–1980 között a (talán) legteljesebb távoktatási fejlesztési program irányítója, legelőbb a francia távoktatás kifejlődésének fokozatosságára hívja fel a figyelmet. A francia minta nem másolást, még csak nem is adaptív átvételt, inkább fokozatos, a hazai előzmények és feltételek kezei között mozgó fejlesztést inspirál. „...első megközelítésben – írja az Előszóban, s ez a szemlélet érvényesül végig a kifejtés során – nem a legmodernebb rendszerek felkutatását tűztem ki célul. A hagyományosnak tekinthető területekkel kezdtem... Ismereteim szerint az oktatás egyetlen területe sem viseli el a kihagyásokkal tüzdelte, ugrásszerű változtatásokat, s így a távoktatás sem. Fokozatokra van szükség Magyarországon esetében is.” (9. o. Az én kiemelésem – Cs. Gy.) Második lépésként azonban eljut a legmodernebb rendszerekhez is.

Helyesnek vélem a továbbiakat is szó szerint idézni.

„Magyarországon az elmúlt néhány évben láthatóan nagy mozgás támadt a magyar távoktatás berkeiben is. Való igaz, hogy a magánszféra térnyerése

kapcsán az 1980-as években sokféle távoktatási iskolával, kísérlettel lehetett találkozni. – A kilencvenes évtized első éveit új korszak kezdetét jelzik Magyarországon a távoktatás területén is. Köztudott, hogy a Nyugat pénzügyi támogatásai elsősorban a felsőoktatás felé irányulnak. Nem csekély azonban azoknak a projekteknak a száma sem, amelyek kifejezetten a távoktatásban alkalmazható modern technológiák fejlesztését célozzák meg, különös tekintettel azok Keleten történő elterjesztésére. A Nyugat részéről egyáltalán nem titkolt piacszerzési törekvések nekünk is jól jönnek. De csak akkor, ha megfelelő talajba ágyazódnak, ha közben mi magunk, figyelembe véve saját oktatási hagyományainkat, tanulási és egyéb, például eszközhasználati szokásainkat, kiépítjük a saját, ránk jellemző távoktatási rendszereinket, illetve rendszereinket. *Nehezen tartom elképzelhetőnek, hogy Magyarországon a legmodernebb oktatástechnológiák távoktatásba történő bevezetésével ugrásszerűen fogjuk kiváltani mindenütt a több generáció által jól ismert ügynevezett magyar levelező oktatást.* (Bredeti kiemelés.) Magam is híve vagyok az új oktatástechnológiák mielőbbi megismerésének és lehetőség szerinti felhasználásának. Nem szeretném, ha Magyarország lemaradna a világtól. *De, az ilyen esetlegesen és alkalmanként érkező támogatások, segítségek felhasználása közben arra is gondolnunk kell, hogy átgondolt, saját rendszert csak és kizárólag mi tudunk kiépíteni. Ezt bízom Európa, illetve Brüsszel is...* (Az én kiemelésem – Cs. Gy.) – Nem féledkezhetünk meg arról, hogy *nincs előttünk követendő modell* sem gazdasági, sem politikai, sem kulturális téren. A mi ügynevezett magyar levelező oktatási, illetve távoktatási múltunk nem hasonlítható egyetlen országhoz sem. Márpedig

csak és kizárólag erre a *múltra építkehetünk.*" (9–10. o. Az utóbbi kiemelések eredetiek.)

Számomra ebben található Kovács Ilma könyvének legfőbb summázata. Körültekintően, tárgyilagosan és fejlődését szem előtt tartva bemutatja Franciaország távoktatását (távoktatásait), de rátekint hazai viszonyainkra, s végül is az egész arról szól, hogy mi itthon mihez kezdhetünk vele. A franciaországi távoktatási rendszerek összefoglaló leírása természetesen önmagában tudományos érték és Magyarországon hiánypótló ismeret. A kifejtés komparatívása azonban túlmutat ezen. Így válhat a könyv a magyar problémák megfogalmazásának és megoldásának egyik premisszájává. Mégpedig oly módon, ahogyan az előbbieken a szerző a figyelmünkbe ajánlotta.

A francia távoktatás tárgyalása az oktatási rendszer áttekintésével kezdődik. Magától értetődő ez, hiszen a távoktatás mindenütt a világon az oktatási rendszer szerves részét képezi. A teljes oktatási rendszerét, amely a közoktatáson és a felsőoktatáson kívül magában foglalja a szakoktatás differenciált változatait és a továbbképzés rendszerét is. Ez, a megszokottnál teljesebb szemlélet lehet képes csupán a távoktatás helyének és helyzetének megítélésére. A francia távoktatás súlypontjai a felsőoktatásra, a szakképzésre és a továbbképzésre esnek. Fejlesztésének fő irányait a levelező oktatás fejlesztése, az új technológiák alkalmazása és modern távoktatási rendszerek kialakítása, illetve a szakképzés-munkaerőképzés területén alkalmazott korszerű távoktatási rendszerek létrehozása alkotják. Hazai reminiscenciáink érdekében érdemes megjegyezni itt, hogy e fő irányok egyik jellegzetes vonulata a levelező oktatás folyamatos továbbfejlesztése mind teljesebb távoktatássá, elsősorban új technológiák beépítésével.

A franciák fejlesztési „filozófiájában” elől áll annak fel- és elismerése, hogy az oktatási rendszer számára különös nehézséget okoz annak a feladatnak az ellátása, amely azt kívánja, hogy mindenkinek lehetőséget biztosítson a világ megértésére. Az oktatás hagyományos keretei nem képesek eleget tenni ennek a feladatnak. Egyébként sem létezik, s a jövőben sem létezhet „mindenféle” képzés a „nappali” tagozatokon. Másrészt a gyorsan változó gazdaság igényeit a természeténél fogva kevésbé rugalmas „nappali” képzés különben sem tudja kielégíteni. Olyan újabb rendszerekre van szükség, amelyek gyors választ tudnak adni a szakképzés, ezen belül a vállalatok igényeire mind az alapképzés, mind a továbbképzés területén. Egy másik nézőpontból: nem juthat be mindenki a korosztályának megfelelő és a maga által választott oktatási intézménybe az erre hagyományosán meghatározott életkorban. A tanuláshoz való jogot és a tanulás szabadságát viszont a törvény mindenki számára egyenlően biztosítja. Következésképpen léteznie kell az utóképzést szolgáló intézményeknek és képzési programoknak. Mindezt egybefogja az oktatás iránti igény ugrásszerű növekedésének társadalmi tendenciája. Az oktatás „eltömegesedik”. A francia vállalatok egyre többetű és egyre nagyobb mérvű képzési igényekkel állnak elő. A távoktatás alkalmas arra, hogy különféle formáival, intézményeivel és programjaival megfeleljen e sokféle kívánalomnak, s tömegeket igényesen képezzen. Mi több: a távoktatáson kívül, a távoktatásban rejlő lehetőségekkel más szisztémák talán nem is rendelkeznek.

Ennek a fejlesztési „filozófiának” praktikus következménye van: Franciaország rendelkezik *távoktatási politikával*, pontosabban: távoktatási politikákkal. (Ami nem mondható el hazai viszonyainkról.) A monográfia idevágó fejezetéből kitűnik, hogy a minősítés nem egyértelműen pozitív. „Történelmi vá-

laszfalak állnak a Közoktatási és a Munkügyi Minisztérium vonatkozó akciói között, továbbá az alapképzés és a továbbképzés között.” Ezeket felül: „Maga a távoktatás... fogalma sem használatos egyértelműen Franciaországban... a néhány, igen letisztult távoktatási rendszer mellett, hemzsegnek a helyi, a vállalati, az egyetemi távoktatási kezdeményezések... A helyzet javítása érdekében az utóbbi években több, a kormány által indítványozott program látott napvilágot...” (42–43. o.) Ez az utóbbi félmondat mutat rá igazán a távoktatási politika meglétére, valamint a francia és a magyar helyzet döntő különbségére. A kormányzati programok közül a szerző néhányat vázlatosan ismertet is. Sokkal rövidebben, mint ajánlatos lenne, hazai tennivalóinkra tekintettel.

Vizsont teljes képet kapunk arról a távoktatási hálózatról, amely instrumentális rendszereivel és szolgáltatásaival átszövi az országot. S ily módon meggyőződhetünk róla, hogy a távoktatási politika, minden ellentmondásával s bizonytalanságával, részlegességével együtt, biztosítani képes a szabad kibontakozás lehetőségeit. Idetartozik az úgynevezett *telematika* (mondjuk így: a távinformatikai szolgáltatások rendszere), az „ötödik csatorna”, vagyis az oktatótelevízió, az *ATENA* (az Oktástechnológiák és a Tanulás Új Útjai Szervezőinek Társasága, amely valójában a távoktatási tevékenységet végző intézményeket tömöríti), az *ORAVEP* (az Oktatási Források Információs Központja), az *Educatéc* (nemzetközi taneszköz-kiállítás és konferencia, az oktatási szakemberek évenkénti

találkozója) és az úgynevezett *forrásközpontok* (mely költői elnevezése az önálló tanulás forrásaira utal, minthogy olyan központokról – helyiségekről, felszerelésekről, szakemberekről – van szó, ahol s akik segítségével, a legkülönbözőbb igényű és korosztályú közönség önállóan tanulhat). Ezt követően, a monográfia terjedelmesebb része a távoktatási intézményeket, működésüket és programjaikat írja le: az 1939-ben alapított (akkor még Levelező Oktatási Szolgálatként működő) Országos Távoktatási Központot, amely állami intézmény; a felsőoktatás igen terjedelmes és sokféle távoktatási tevékenységét; a francia nagyvállalatok távoktatási szisztémáit és programjait; a szakoktatás – előbbieken kívül eső – sajátos távoktatási szervezetét és programját; végül a magánszervezésű távoktatást (II., III., IV., V. és VI. rész). Rövid fejezetek foglalják össze még Franciaország távoktatási külkapcsolataival és a francia nyelv magyarországi távoktatásával (VII. és VIII. rész). Mindehhez alapos bibliográfia társul.

A könyv szerkezete jól áttekinthető. Azért fontos ezt kiemelni, mert bonyolult egészet, sok tényezőt átfogó, gazdag távoktatási együttest mutat be, amelynek rendszerré szerveződött, de amelynek rendszerré szerveződése, sőt átszerveződése mégis állandó folyamat. Érdeke a szerzőnek, hogy ezt a mobilitást érzékeltetni tudta. Már a könyve címében utal rá, hiszen a főcím alatt, időbeli határként, két évszám szerepel. A monográfia a franciaországi távoktatást abban az állapotában írja le, amelyben 1993-ban és 1994-ben található volt.

Kovács Ilma: Távoktatás Franciaországban. 1993–1994. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1995. A Francia Nagykövetség és a Felzárkózás az Európai Felsőoktatáshoz Alap (FEFA) támogatásával. 355 old.

A Pest Megyei Pedagógiai Szolgáltató Intézet
1996. április 22-23-24-én
Budapest székhellyel
országos pedagógiai konferenciát rendez

Társadalom – emberi minőség – jövő

A nevelés esélyei a 90-es években címmel

Program

- Április 22. 12 óra: Megnyitó**
1. előadás: Az érték bennünk van (Czeizel Endre)
  2. előadás: Minden ember érték (Illyés Sándor)
- 15–17 óra**
Tréningek (Szekszárdi Ferencné és munkatársai)
- Április 23. 9.30–13 óra**
1. előadás: A nevelés mint érték közvetítő tevékenység (Bábosik István)
  2. előadás: Az emberi minőség alakításának nevelési összetevői (Széphalmi Ágnes)
  3. előadás: A tanárképzés jövője - a minőségfejlesztés lehetőségei (Soósné Faragó Magdolna)
- 14–17 óra Műhelybeszélgetések**
1. A pedagógus személyisége (vezeti: Hoffmann Rózsa)
  2. A szelíd pedagógia (vezeti: Széphalmi Ágnes)
  3. A másság, a tolerancia (vezeti: Popper Péter)
- Április 24. 9.30–12 óra**
1. előadás: Az iskola mint esély (Halász Gábor)
  2. előadás: Társadalmi esélyeink és a magyar közoktatás (Előadónak meghívtuk a minisztert.)

Szállás és ellátás szállodai körülmények között. Szabadidős programok.

Részvételi díj: kb. 14 500 Ft/fő

Szállás és étkezés nélkül, bejárással: kb. 6000–7000 Ft

Jelentkezés: 1996. február 24.

dr. Makai Katalin – PEPSZI – 1364 Budapest, Pf. 273. – Tel/fax: 11-76-570

Bővebb információt a jelentkezések beérkezése után küldünk.

Pályázat

Az Új Pedagógiai Szemle Szerkesztősége a nevelési intézményekben születő helyi nevelési programok, tantervek közkinccsé válásának elősegítése érdekében

pályázatot hirdet

helyi pedagógiai programokat és helyi tanterveket készítő szakemberek, egyének és munkaközösségek számára.

A pályázatra olyan pedagógiai programokat és helyi tanterveket várunk, amelyeket a készítők kiegészítenek a program, illetve a tanterv készítésének metodikáját leíró műhelytanulmánnyal.

A tanulmányban a pályázóknak be kell mutatniuk:

- a program/tanterv készítésének indítékait;
- a program/tanterv készítésének fontosabb lépéseit;
- a program/tanterv iskolán belüli elfogadtatása érdekében szükségessé vált esetleges egyeztetési folyamatokat;
- a program/tanterv iskolai alkalmazásának már rendelkezésre álló tapasztalatait.

A tantervet kiegészítő tanulmány terjedelme maximum 1 szerzői ív (40 ezer betűhely) lehet.

A pályázatra folyamatosan lehet beküldeni pályaműveket.

A közlésre alkalmas pedagógiai programokat, helyi tanterveket és a hozzájuk kapcsolódó műhelytanulmányokat „NAT-műhely” címmel induló új rovatunkban folyamatosan közöljük.

A beérkezett pályaműveket tantervkészítési szakemberekből álló bírálóbizottság véleményezi.

Pályadíjak:

- I. díj 50 ezer forint
- II. díj 30 ezer forint
- III. díj 20 ezer forint

A pályázat első szakaszának eredményhirdetése várhatóan 1996 októberében lesz. Ezt követően félévente kerül sor a folyamatosan beérkezett pályaművek értékelésére és díjazására.

A pályázatokat a szerkesztőség címére (1087 Budapest, Luther u. 4-6. B épület III. 13.) kérjük beküldeni. A pályázathoz kérjük mellékelni a pályázó személy vagy munkaközösség adatait.

Contents

Domaikos Kosáry: Personal Remarks on Education (Page 3)

András Némethi: Alternative Educational Movements in Europe (Page 10)

László Ritó: Why is There No School Autonomy? (Page 19)

Viewpoints

A Message for the Guards of Pompei – A Talk with *Miklós Szabolcsi*, a Member of the Hungarian Academy of Sciences (*Tibor G. Székely*) (Page 25)

Hungarian Schools – The First One Thousand Years

As for Culture School is Everything – *Gábor Kronstein* Talks with Professor *István Nemeskürty* (Page 33)

Mental Health

Emőke Bagdy: Relaxation-based Mental Health and Psychosomatic Prevention for Teachers (Page 39)

József Rucz-Gabriella Szabó: What is the Teacher's Role in Handling Drug-related Problems at Schools? (Page 51)

Document

A Report on the Present State of Pedagogy by the Pedagogical Committee of Hungarian Academy of Sciences (Page 57)

Stúdió

On the IB (International Baccalaureate) Programmes – Part 1

Gábor Hamp-Mrs Jakobsen Rózsa Szentmihályi-Agnes Szili: Teaching Hungarian Literature in the Educational System of IB Programmes (Page 67)

László Miklósi: Teaching History in a Political Transformation Period (Page 81)

Ottó Szabolcs: The National Core Curriculum and Teaching History (Page 88)

From Our Past

József László Kovács: Four Historical Documents from the Life of Dezső Frang, a Village Schoolmaster (Page 94)

Critics- Observer

New Initiatives of a College (*Vaikó Éva*) (Page 99)

The Human Factor in Management (*Attila Sass*) (Page 102)

Ilma Kovács: Distance Learning in France (*Csoma Gyula*) (Page 107)

Inhalt

Domokos Kosáry: Subjektive Bemerkungen über die Bildung (S. 3)

András Németh: Alternative Schulen in Europa (S. 10)

László Rító: Was bedeutet die Souveränität der Schule? (S. 19)

Ansichten

Botschaft an die Wachen in Pompei – Interview mit dem Akademiker *Miklós Szabolcsi (Székely G. Tibor)* (S. 25)

Die tausendjährige ungarische Schule

Im Hinblick auf die Kultur bedeutet die Schule alles – Interview mit dem Professor *István Nemeskürty (Gábor Kronstein)* (S. 33)

Mentalhygiene

Emőke Bagdy: Auf Relaxation ruhende mentalhygienische und psychosomatische Prävention bei Lehrern (S. 39)

József Rácz–Gabriella Szabó: Rollenkonflikte der Lehrer bei der Bewältigung der Drogenprobleme in der Schule (S. 51)

Blickfeld

Bericht der Pädagogischen Kommission der Ungarischen Wissenschaftlichen Akademie über die Lage der Erziehungswissenschaft (S. 57)

Werkstatt

Über die IB (Internationale Reifeprüfung) I.

Gábor Hamp–Rózsa Jakobsen–Szentmihályi–Agnes Szili: Literaturunterricht im Bildungssystem der IB (S. 67)

László Miklósi: Politische Wende und Geschichtsunterricht (S. 81)

Ottó Szabolcs: Nationale Core Curriculum und Geschichtsunterricht (S. 88)

Dokument

József László Kovács: Vier Dokumente des Unterrichtswesens aus dem Leben des Kantors Dezsó Frang (S. 94)

Kritik–Beobachter

Bekanntschaft mit den neuen Bestrebungen einer Hochschule (*Éva Vainó*) (S. 99)

Humanfaktor in der Praxis der Führung (*Attila Sass*) (S. 102)

Ilma Kovács: Fernunterricht in Frankreich (*Gyula Csoma*) (S. 107)

Hogyan készítsünk helyi tantervet?

A *Nemzeti alaptanterv* jóváhagyásával új helyzet állt elő a közoktatásban. 1998 szeptemberére valamennyi magyarországi iskolának el kell készítenie és fenntartójával el kell fogadtatnia a pedagógiai programját és a program részeként helyi tantervét. Ebben nyújt konkrét segítséget a Borsod-Abaúj-Zemplém Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézet két kiadványa.

1. Hogyan készítsünk helyi tantervet?

Szerk.: Szébenyi Péter és Balla Árpád 2. kiadás, Miskolc, 1995.

A kötet 1995 októberében átdolgozott bevezető tanulmányában Szébenyi Péter a helyi tanterv készítésének elveit és lépéseit ismerteti. Aligha nélkülözhető gyakorlati tanácsokat ad ezzel az iskolai helyi tantervek, pedagógiai programok készítői számára, hiszen az átdolgozás során érvényesítette a szerző mind a törvénymódosításból, mind a NAT-nak a kormány általi kihirdetéséből adódó változásokat. Mátrai Zsuzsa a társadalomtudományi, Szakály Márta pedig a természettudományi tantervek készítéséhez (illetve választásához) ad útmutatást. A kötet három iskola teljes pedagógiai programját, valamint nyolc helyi tantárgyi programot is bemutat.

A kötet ára: ÁFÁ-val együtt 476 Ft + postaköltség

2. A helyi tantervek

Szerk.: Balla Árpád, Miskolc, 1994.

A kötet a Kazincbarcikán 1994 áprilisában tartott tudományos tanácskozáson elhangzott előadásokat foglalja össze. Ballér Endre, Báthory Zoltán, Halász Gábor, Mátrai Zsuzsa és Szébenyi Péter a helyi tanterv szerepének és készítésének különböző nézőpontjait (tömegoktatás, vizsgák, pedagógiai program, önkormányzatok, külföldi tapasztalatok) foglalja össze. A tanulmányok jelentős segítséget adnak a pedagógiai programok készítői számára.

A kötet ára: ÁFÁ-val együtt 252 Ft + postaköltség

Mindkét kötet a Borsod-Abaúj-Zemplém Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézet címén (3534 Miskolc, Andrassy út 96.) rendelhető meg.